

Ottamistoiminnan luvituksen kehitysnäkymät

Kiviainespäivä 13.3.2024

Tamperetalo

Satu Räsänen

ACTS on vuonna 2021 perustettu ympäristöalan konsulttiyritys, joka keskittyy kriittisten toimintaympäristömuutosten hallinnan ja johtamisen palveluihin.

Tarjoamme kotimaisen ja EU:n ympäristö-, luonnonsuojelu- ja yritys vastuulainsäädännön seurannan ja vaikutusarvioinnin palveluita yrityksille ja muille organisaatioille. ACTS keskittyy kirkastamaan muuttuvan lainsäädännön mahdollisuudet ja uhat jo ennen niiden realisoitumista.

Toimimme vihreän siirtymän muutosjohtamisen tukena niin, että se on asiakkaillemme kannattavaa.

www.acts.fi

Luvituksen kehitysnäkymät - taustaa

Suomen hallitusohjelma - tarkoitus toteuttaa merkittäviä uudistuksia lupajärjestelmään investointien ja vihreän siirtymän edistämiseksi.

Ilmastonmuutos ja sota Ukrainassa – EU:ssa tarve vauhdittaa entisestään siirtymää uusiutuvaan energiaan ja raaka-aine- sekä teknologiaomavaraisuutta edistäviin hankkeisiin.

EU luvituksen sujuvoittajana – puhtaassa siirtymässä (ks. yllä).

Teollisuuspuistot ja muu alueidenkäyttö – saadaanko kaavoituksesta uutta puhtia investointien edistämiseen?

Etusija-ajattelu – mitä jos toimialan hankkeet eivät saa etusijaa?

Sujuvan lupamenettelyn elementtejä

Ennakoitavuus – luvansaanti ja lupaehdot ovat ennalta suurella todennäköisyydellä arvioitavissa.

Koordinointi/yksi luukku – ei päällekkäisyyksiä tai epä johdonmukaisuuksia lupa- ja muussa viranomaispäätöksenteossa taikka -harkinnassa.

Selvitysvelvoitteet – kohtuulliset suhteessa vaikutuksiin ja hankkeeseen, ei päällekkäisiä, yllättäviä eikä ketjuuntuvia selvityksiä tai vaikutusarviointeja.

Käsittelyajat – ennalta tiedossa ja mahdollisimman nopea.

Valitukset – ei viranomaisvalituksia, ei montaa valitusmahdollisuutta samassa hankkeessa.

Kustannukset – kohtuulliset.

Yhden luukun palvelujen hanke käyntiin 1.8.2023

Seurantaryhmä

Lupa- ohjaus- ja valvontaviraston perustaminen

Lupa-, ohjaus- ja valvontaviraston lainsäädännön valmistelu YM-hallinnonalan lainsäädännössä (HE valmistellaan VM:n vetovastuulla)

Yhden luukun lainsäädäntöhanke

Yhden luukun mallia edistävän luvituksen toteuttaminen: ”Tavoitteena on, että lupakäsittelyjä yhdistämällä hakemus johtaa lähtökohtaisesti yhteen viranomaispäätökseen ja valitusmahdollisuuteen”

Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja niistä poikkeaminen

”Hallitus vastaa vesipuitedirektiivin vaatimukseen kansallisella lainsäädännöllä”
”Vesipuitedirektiivin mahdollistamat kansalliset joustot otetaan käyttöön”

Alueiden käytön sääntelyn uudistus (lupamenettelyt)

”Teollisuuspuistoista tehdään yksi keino sujuvoittaa investointeja”
”Ympäristöluvan käsittely kaavapäätöksen nojalla odottamatta lainvoimaisuutta” jne.

Useita erillistoimia, kuten

Selvitetään mahdollisuus kompensatioon ympäristöluvan ehtoissa
Varovaisuusperiaate-selvitys
Arvioidaan mahdollisuus palauttaa lupamääräyksiin lupien tarkastamisen edellytyksiä
Automaatio, tavoiteajat
Etusijamenettelyn arvio ja kehittäminen, pumppuvoimalat
Arvioidaan mahdollisuus säätää VN:lle mahdollisuus siirtää käsittely nopeutettuun menettelyyn (poikkeuksellisen tärkeät hankkeet)

Yhden luukun digitaalisten palveluiden hanke käynnistymässä

Virastouudistuksen toimeenpanohanke käynnistymässä

Valtion aluehallinnon uudistaminen (VM)

- Valviran, AVI:en, ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valtionviraston tehtävien ja hallinnon organisoiminen uuteen valtakunnalliseen virastoon, Elinvoimakeskuksiin sekä Ahvenanmaan valtionvirastoon.
- Tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja. Kehittämisen pääperiaatteena monialaisuus.
- Ympäristölupa-asioita käsitteleviä toimipisteitä jatkossakin kattavasti eri puolilla Suomea, ja valvontatehtävien riippumattomuudesta huolehditaan.
- Viraston on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2026 aikana.

Lähde ja lisätietoa

<https://vm.fi/aluehallintouudistus>

Yhden luukun palvelujen lainsäädäntöhanke (YM)

- Keskittyy ympäristötoimialalla uuden lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisen ympäristötehtävien ”yhteen luukkuun”.
- Jatkossa yhdellä viranomaisella vastuullaan lupaprosessin eteneminen ja koordinointi tarvittavine selvityksineen. Tämä viranomainen vastaisi myös siitä, että luvan hakijalla on mahdollisuus etukäteen keskustella luvitukseen liittyvistä velvoitteista.
- Jatkossa valtion uudella VALO-virastolla olisi vastuullaan ympäristöllisen lupamenettelyn eteneminen ja yhteensovittaminen (toimivaltansa puitteissa).
- Uusi lupaviranomainen käsittelee hankkeen eri lakeihin perustuvia lupahakemuksia yhdessä: muodostuu yksi lupa ja yksi valitus.

Aikataulu:

- Uudistukset tulossa voimaan 1.1.2026 yhdessä virastouudistuksen kanssa

Lähde ja lisätietoa

[Yhden luukun palvelut - Ympäristöministeriö](#)

Palvelujen digitalisaatio

- Yhden luukun lainsäädäntöhankkeen osalta keskeisenä osatekijänä on digitaalisuuden kehittäminen – palvelujen kehittäminen on käynnissä.
- Investointihankkeita koskevan yhden luukun digitaalisen toimintamallin kehittäminen
 - Luvat ja valvonta –palvelusta (TEM) on tarkoitus kehittää hallituskauden aikana kattava lupien digitaalinen hakukanava, jota käyttäen toiminnanharjoittaja voi hakea investointihankkeisiinsa liittyvät keskeiset ympäristölliset luvat.
 - Digitaalisten palveluiden kehittäminen koskee yhden luukun lainsäädäntöhanketta läpileikkaavasti.
 - Keskiössä yhteensovittamislain toimivuus – lupahakemusten yhtenäinen käsittely, eri lakien soveltamisalat ja eri viranomaisten toimivalta.

Yhden luukun palvelujen kehittämiskohteet

- 1) Eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annetun lain (764/2019) kehittäminen vastaamaan uutta virastomallia.
- 2) YSL-, VL- ja MAL-lupien sekä luonnonsuojelulain mukaisten eräiden päätösten yhteiskäsittelyä koskevien säännösten valmistelu.
- 3) YSL-, VL-, MAL-lupamenettelyjen sekä YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin suhteen arviointi, yhteensovittaminen ja selkeyttäminen.
- 4) Viimeaikaisen lupamenettelyjen kehittämistä koskevan EU-säätelyyn pohjautuvan säätelyn suhde yhteensovittamislakiin ja etusijamenettelyyn (CRMA, nettonolla-asetus, myös uusiutuvan energian RED-direktiivi).

Yhden luukun palvelut ottamistoiminnassa?

”Yksi viranomainen, yksi päätös ja yksi muutoksenhaku, yksi digitaalinen väylä”

- Aluehallintouudistuksella ei ole tarkoitus muuttaa valtion ja kuntien ympäristöllisten viranomaistehtävien toimivaltasuhteita. Tämän vuoksi yhteiskäsittelyä ei MAL:n osalta lisättäisi (luvat pääasiassa kunnan toimivallassa).
- Ehdotuksena eräiden LSL:n mukaisten poikkeamispäätösten (laji- ja luontotyytit) lisääminen yhteiskäsittelyyn.
- Nämä usein merkittävässä asemassa hankkeiden toteuttamisen kannalta – määräksi arvioidaan vuositasolla joitakin kymmeniä.

Pohdittavaa:

- Jos kunta on lupaviranomainen, muuttuuko mikään? LSL:n poikkeamispäätökset VALO:ssa. Kuka koordinoi? VALO vai kunta? Ei muodostu yhtä päätöstä eikä muutoksenhakua.
- Jos VALO lupaviranomainen, YSL + VL + LSL-poikkeaminen samalla päätöksellä ja samassa menettelyssä? Yksi muutoksenhaku kaikista kysymyksistä?
- Miten kuntien päätöksenteko kytketään digitaaliseen väylään ja päätöksentekoon muutenkin? Myös tarpeelliset kaava- ja rakentamislupapäätökset?

YVA-menettelyn kehittäminen

Ympäristöllisten lupamenettelyiden (YSL, VL, maa-aineslaki) ,YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin suhteen arviointi, yhteensovittaminen ja selkeyttäminen:

- VALOn perustamisen myötä näitä koskevat viranomaistehtävät siirtyvät samaan viranomaiseen.

YVAssa tunnistetut kehittämiskohteet:

- YVA- ja lupamenettelyn sujuvoittaminen uudessa viranomaisessa: selvitysten ja menettelyjen parempi yhteensovittaminen
- YVAN yksityiskohtaisuuden vaatimukset ja asiakirjojen laajuus lisääntyneet 10 vuoden kuluessa
- Arvioinnin kohdentaminen merkittäviin vaikutuksiin
- Muutoshankkeet teollisuuslaitoksen/kombinaatin ”aitojen” sisällä
- Yksittäispäätöksenteon sujuvoittamismahdollisuudet

Pohdittavaa:

- Missä menettelyssä YVA tehtäisiin jatkossa? Pitäisikö menettelyn vaihdella hankkeen mukaan? EU:n YVA-direktiivi mahdollistaa YVA-vaikutusten arvioinnin kokonaan osana lupamenettelyä. Voiko ottamistoiminnassa olla (lupa)tilanteita, joissa YVA olisi tarkoituksenmukaista tehdä osana YSL:n, VL:n tai MAL:n mukaista lupamenettelyä eikä enää omana erillisenä YVA-menettelynään?

Alueidenkäyttö ja rakentaminen

- Alueidenkäyttölain uudistaminen vireillä – hallituksen esitys eduskunnalle annetaan kevätistuntokaudella 2025.
- Alueidenkäyttölain uudistaminen tulee sovittaa yhteen valtion aluehallinnon uudistamiseen ja yhden luukun palveluja koskevaan hankkeeseen (YLP) osana kaavoitus-, lupa- ja valitusprosessien sujuvoittamista ja nopeuttamista.
- Uusi rakentamislaki tulossa voimaan 1.1.2025. Käynnissä rakentamisen korjaussarja sekä asetusvalmistelu – lainvalmistelussa on myös infra-alaa koskettavia muutoksia.

Johtopäätöksiä

- ✓ Kansallisissa uudistuksissa ei merkittäviä uusia avauksia – VALO-viraston perustaminen tulee olemaan suurin muutos lähivuosina.
- ✓ EU keskittyy uusiutuvan energian ja raaka-aineiden/teknologioiden omavaraisuuden parantamista edistävien hankkeiden luvitukseen – miten estetään eriytyminen eri toimialojen mukaan Suomessa?
- ✓ Ottamistoiminnan luvituksen pullonkaulat ja sujuvoittaminen – vaatisiko yksityiskohtaisempaa tarkastelua ja ongelmanratkaisua?
- ✓ Uudistaminen ml. digitalisaatio etenee askel kerrallaan – valmista ei ehkä tule tänäkään hallituskauden aikana.

Jäikö kysyttävää?

Satu Räsänen (OTM)

satu.rasanen@acts.fi

+358 40 1920 273

www.acts.fi

Speak louder than words